

**G.O.B. - Brussel Stedelijke
Ontwikkeling**
*Directie Monumenten en
Landschappen*
De Heer Th. Wauters
Directeur
CCN - Vooruitgangstraat 80, bus 1
1035 Brussel

U/Ref: EdS2013-0089/17/2014-450PU
O/Ref: GM/Bxl2.1729/s.591
Bijlage : 1 dossier

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Betreft : BRUSSEL. Jubelpark. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. Restauratie en re-integratie van het winkelmeubilair van de winkel Wolfers Frères (V. Horta) in de voormalige kantzaal. Principeadvies van de KCML.
Dossier behandeld door Mevr. E. de SART. _

In antwoord op uw brief van 12/08/2016, ontvangen op 12/08/2016, maken wij u het **gunstig** principeadvies over dat onze Commissie uitbracht tijdens haar vergadering van 24/08/2016 over hoger vermeld dossier.

Beschermingsbesluit:

Het koninklijk besluit van 29 juni 1984 rangschikt in hun geheel als monument de centrale arcaden en de beide flankerende colonnades van het Jubelpark, te Brussel.

Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 22 april 2004 breidt de bescherming uit als geheel van de gebouwen van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, het Autoworld en de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis gelegen Jubelpark 1A, 2, 13, 9, 10, 10A, 12 te Brussel.

De aanvraag betreft de restauratie en reconstructie van de "Wolferswinkel" in de voormalige 'Kantzaal' van het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis.

Het betreft een ensemble van onroerende (mobiele) elementen die het meubilair vormden van de voormalige winkel *Wolfers Frères* aan de Arenbergstraat 11-13 in Brussel. Dit meubilair werd samen met het gebouw ontworpen door Victor Horta in 1909-1911, in opdracht van de goudsmiden en beeldhouwers Wolfers. Het geheel werd ingehuldigd op 4 november 1912.

In 1973 werd de winkel ontmanteld en het meubilair aan de KMKG geschonken waar het sinds 1977 wordt tentoon gesteld, in een zaal waar zich oorspronkelijk de collecties van Egypte bevonden. In 1977 vormde de voormalige Wolferswinkel het eindpunt van het circuit "18de eeuw-Art Deco". Dit circuit bevindt zich tussen etnografische collecties, gescheiden van de andere collecties van Europese sierkunsten. De huidige opstelling van de Wolferswinkel vertoont ook weinig overeenkomsten met het oorspronkelijke winkelplan.

De voormalige kantzaal die de Wolferswinkel in de toekomst zal huisvesten bevindt zich in het gebouw dat werd ontworpen door Gédéon Bordiau (eerste verdieping rechtervleugel). Na zijn overlijden werden de plannen in 1904 herwerkt door Léopold Piron. Het Wolfers-project betreft een eerste fase in de herschikking van de collecties Europese Kunstnijverheden en Sierkunsten (18e eeuw-20e eeuw) in deze vleugel van het museum.

Het ontwerp :

De zaal waarin het meubilair wordt tentoon gesteld heeft een oppervlakte van 232 m². Hoewel de langwerpige zaal groter is dan de oorspronkelijke Wolferswinkel, is ze wel gelijkvormig waardoor ze zich uitstekend leent voor de opstelling.

De oudste opnames van de museumzaal dateren uit 1926 en tonen een sobere afwerking. De overvloedige natuurlijke verlichting werd verzekerd door drie vensterdeuren (zijde kloostertuin), een beglaasde toegangsdeur (richting galerij), en een grote vlakke lanterneau centraal in het plafond.

In de jaren '70 werd de zaal verbouwd waarbij alle natuurlijke verlichtingsbronnen werden verduisterd. In 1999 werd ze gesloten ten gevolge van waterlek in het dak.

Het project beoogt een zo getrouw mogelijke opstelling van het meubilair van de Wolferswinkel volgens het oorspronkelijke concept van Victor Horta. Één uitzondering vormt de wijze van bevestiging van de mezzanine.

De vitrines worden gerestaureerd en ontdaan van 'storende' elementen (zoals lichtbakken met verlichtingselementen), vroegere (slechte) herstellingen of andere niet-originele elementen. De nodige herstellingen zullen doorgevoerd worden met materialen die overeenstemmen met de originele. Er worden opnieuw glasplaten geplaatst op de vitrines, ontbrekende spiegels worden teruggeplaatst in de kasten alsook het parket dat op sommige plaatsen werd vervangen door textiel.

De zaal zelf (beschermd deel) wordt zoveel in de mate van het mogelijke in haar oorspronkelijke staat hersteld.

Men voorziet volgende werken:

- herstel van waterlekken en de hieruit volgende schade in de muren;
- opschuren en oliën van het parket ;
- heropenen van de glaspartijen in de 3 houten vensterdeuren. Het schrijnwerk zal gerestaureerd worden en het bestaande enkele glas vervangen door een performantere enkele beglazing;
- restauratie van de houten toegangsdeur: de houten inlegpanelen zullen terug vervangen worden door glas (zoals het geval reeds was in 1926);
- wijzigen van de draairichting van de toegangsdeur zodat de sas van de Wolferswinkel in de ruimte kan geïntegreerd worden;
- elektriciteit en verlichting: plaatsing van een spanningsrail tegen het plafond en aansluiting op de bestaande technische installatie. De verlichting zal volledig gebeuren d.m.v. Led-armaturen.
- schilderen van de muren van de zaal met aanpassing van de kleur aan het originele concept van de Wolferswinkel. Uit historisch onderzoek is gebleken dat de muren van de Wolferswinkel gestoffeerd waren met een mauve-keurige afwerking. Dat blijkt uit een krantenknipsel van 05/11/1912 (artikel in "L'Indépendance Belge" met gedetailleerde beschrijving van de opening van de Wolferswinkel : "*aux murs sont tendues des tentures opulentes de soie mauve, ou surgissent des délicates des fleurs d'or* »).

Hoewel het stratigrafische kleurenonderzoek van de muren van de zaal, uitgevoerd door het KIK in mei 2016, een uniforme donker grijs/blauwe kleurstelling als eerste afwerking aan het licht bracht, opteert men er, in het kader van de reconstructie van de winkel, voor om de zaalmuren een "mauve" kleur te geven, uitgezonderd de kroonlijst die, zoals het het plafond, in een bleke (witte?)

kleur wordt geschilderd. De mauve kleur was zorgvuldig gekozen om te harmoniëren met het donkergroene fluweel in de vitrinekasten en het mahoniehouten meubilair.

De KCML brengt een gunstig principeadvies uit over de aanvraag en moedigt de realisatie ervan aan aangezien het project dit zowel voor het meubilair van de Wolferswinkel dat er tentoon gesteld zal worden als voor de betrokken museumzaal een grote meerwaarde zal bieden.

Het schaalverschil tussen de oorspronkelijke Wolferswinkel en de museumzaal vormt daarbij geen obstakel. Het biedt de mogelijkheid om de afzonderlijke vitrines iets verder uit elkaar te plaatsen zodat het publiek dit op een meer praktische en veiligere wijze kan bezichtigen.

Wel dienen er nog bijkomende details te worden uitgewerkt en voorgelegd van de wijze waarop de mezzanine zal worden bevestigd en verankerd.

De Commissie onderschrijft ook de kleurkeuze voor de muren van de zaal aangezien dit het meubilair beter tot zijn recht zal laten komen dan de oorspronkelijke kleur van de zaal. De kleurcodes en ***een staal van de nieuwe mauve kleur van de muren, alsook van de donkergroene fluwelen stoffering van de vitrinekasten dient nog te worden voorgelegd.***

In de definitieve aanvraag zou ook meer aandacht besteed kunnen worden aan het herstellen van de afwerkingskleuren van andere elementen in de zaal (voor zover dit geen afbreuk doet aan de sfeer en harmonie van de oorspronkelijke afwerkingen van de Wolferswinkel). Het stratigrafische onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat de metalen verrière oorspronkelijk in een gebroken wit was geschilderd. De enkele bloemendecoraties en 'guirlandes' waren oorspronkelijk in een lichter grijs/blauw geschilderd. ***Is het de bedoeling naar dat kleurenpalet terug te grijpen?***

Bij wijze van besluit moedigt de KCML de bouwheer aan zo snel mogelijk een vergunning aan te vragen zodat het project binnen afzienbare tijd ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.

Met de meeste hoogachting,

G. MEYFROOTS
Ajunct-secretaris

M.-L. ROGGEMANS
Voorzitter

Kopie : BDU-DML : Mevr .E. de Sart